

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

№. 16.

V Cetertik 19. Malitravna.

1849.

Velikonočna.

(Iz latinskega.)

Rudeče se nebo žari,
Višava hvale vsa doni,
Se svet odrešen veseli,
In strašni brezni zarenči.

Ker premočni Kralj sveta
Iz brezna smerti spodnjiga
Očakov zbor sprosten pelja,
Gor do življenja svetlīga.

Ker z varhi grob zavarvajo
In s kamnam ga zaznamvajo,
On vstane s častjo veliko,
V svoj grob zapre smert zmagano.

Zadost' je z jokam, solzami,
Zadost' je dano žalosti;
Končavec smerti se zbudi,
V svetlobi angel se glasi.

De boš veselje ti za nas
O Jezus! Vel'konočni čas:
Od smerti greha reši nas
In daj nam spet življenja kras.

Očetu glasi hvala se
In Siuu, kateri vstal res je
In svet'mu Duhu tudi še
Tak zdaj, ko večne čase vse.

H.

Kratki premislili

iz s. evangelija za drugo nedeljo po velikonočni noči. (Jan. 10, 11—16.)

David pravi v svojim 94. psalmu od Boga:

„On je Gospod naš Bog; mi pa smo njegovo ljudstvo in ovce njegove čede“. Kakor gospodar, ki ima veliko čedo ovac, postavi pastirje, in jim svoje ovce v skerb zroči, tako je Bog, nar vikši Gospod postavil pastirje, katerim je skerb naložil njegovo čedo pasti. Zato so bili preroki in učenci v starim testamentu imenovani pastirji, kateri so bili pa le podoba praviga dobriga pastirja, ki ga je hotel Bog o pravim, namenjenim času poslati, namreč našiga Odrešenika Jezusa Kristusa.

Tega praviga pastirja se imenuje Jezus sam v svetim evangelii, ko pravi: „Jest sim dobri pastir“. S temi besedami je hotel Zveličar Judam dopovedati, de je od Boga, kakor od Gospoda vsih ljudi poslan in za pastirja postavljen. Pa ne le praviga, temuč dobriga pastirja se imenuje Jezus, s katero besedo je hotel Judam reči: Jest nisim le pravi pastir, ki ima od Boga moč in poklic njegovo ljudstvo učiti, voditi in v nar višji srečni stan pripeljati, temuč jest sim tudi dobri pastir, od kteriga so preroki prerokvali. Jezus je pri neki priložnosti rekel: „En sam je dober, namreč Bog“. Ko se toraj tukej dobriga pastirja imenuje, hoče na znanje dati, de je tudi on Bog. — Pač zares bi bili farizeji lahko spoznali, de je Jezus dobri pastir, ko bi bili hotli premisliti njegovo ljubezen, njegovo skernost, njegovo pohlevnost, njegovo gorečnost, njegovo milost, njegove v zveličanje ljudi prestane težave, njegovo usmiljenje do terpijočih, njegovo prizanesljivo dobroto do grešnikov

Vse te lepe lastnosti so preroki že zdavnaj od Mesija prerokovali, in Judje bi bili po njih Jezusa lahko za praviga Mesija spoznali; pa vendar so ga zaverгли. — Še stokrat večji bi bila naša krivica, ko bi tudi mi Jezusa ne hotli za svojiga pazniga in dobriga pastirja spoznati, kateri nas z neskončno ljubeznijo ljubi, in je svoje življenje za nas dal.

„Dober pastir da svoje življenje za svoje ovce“. Perva lastnost dobriga pastirja mora biti zvesta in stanovitna ljubezen do njegovih ovčic, ktera sturi, de pastir svoje življenje v nevarnost postavi, kadar vidi, de so njegove ovce pred derečimi volkovi in divjimi zvermi v nevarnosti: on jih brani in varuje, de volk nobene ne razterga, ko bi imel tudi on svoje življenje zgubiti. Vse drugači se obnaša najemnik, to je nezvesti pastir, kterimu ni mar za ovce; on zbeži, kadar vidi volka priti, kar se boji, de bi volk njega ne napadel. — Taki najemniki in nezvesti pastirji so bili farizeji in njih duhovšina, kateri so pri svoji čedi, to je, pri priprostih judovskim ljudstvu le svojiga dobička iskali, scer jim pa ni bilo mar, de je huda zver nejevere in razujzdanosti brez števila duš morila. Žalostna resnica, de bi tako ne! je pa, de se tudi med kersanskimi duhovnimi pastirji, nikoli ni takih mankalo, kateri so kakor najemniki namest svojih ovčic, le sami sebe pasli, in brezskerbno gledali, kako je volk njih skerbi zročene ovčice moril.

Jezus, dobri pastir ni sturil tako; ampak, ko je vidil, kako je peklenski volk, satan moril čedo božjo, se je samiga sebe v bran postavil, in je dal svoje življenje, de bi čedo svojo večniga pogubljenja in večne smerti rešil.

„Jest poznam svoje ovce, in moje ovce mene poznajo“, pravi Jezus; to je drugo znamuje, po kterim se dobri pastir pozna. Dobri, skerbni pastir mora poznati svoje ovce ne le po tem, de jih ve od ptujih ločiti, ki niso njegove, temuč tudi po njih potrebah; mora vediti, ktera je dosti, ktera premalo preskerbljena, ktera je bolna, ktera zdrava; ktera je lačna, ktera nasitena; mora poznati tudi njih moči in njih slabosti, kakor tudi nevarnosti, v ktere kdaj padejo.

Kteri pastir pač more svoje ovce bolj poznati, kakor Jezus nas pozna? On pozna in ve naše reve in nadloge, naše slabosti in pomankanje bolj, kakor jih sami poznamo. Pa ravno zato, ker nas pozna, de smo slabi in revni, nas pa tudi ljubi, zakaj ravno v tem, de je prišel ozdravit naše bolezn, zacelit naše rane, de je prišel nas rešit iz pogubljenja, se kaže in nar lepši sveti njegova ljubezen. Zato pravi sveti Pavl: „Mi nimamo velikiga duhovna, kateri bi ne imel usmiljenja z našimi slabostmi, ampak skušaniga, in zunaj greha

nam v vsem enakiga“. Kolikor bolj toraj Jezus pozna naša revšino, toliko bolj gori njegovo usmiljeno serce za nas, toliko hitrejši nam želi pomagati. Kadar vidi, de se mu je kaka ovčica zgubila, jo gre iskat, in ne jenja, dokler je ne najde, in kadar jo najde, jo z veseljem zadene na svoje rame, in jo nese nazaj v čedo.

„In moje ovce mene poznajo“, govori dalje naš Zveličar. Kakor se Jezus do nas skaže dobriga pastirja, ker nas vse dobro pozna in ljubi, in je svoje življenje za nas dal; tako moramo tudi mi njemu pokazati, de smo njegove dobre ovčice, in scer s tem, te tudi mi njega poznamo, njegov glas poslušamo, in ga hvaležno ljubimo. Kolikor bolj pa bomo Jezusa spoznali, kolikor bolj bomo prepričani, kako velike in neskončne so tiste dobre, ki smo jih po njem od Boga že prejeli, jih še prejemamo, in jih upamo še doseči, kolikor bolj bomo prepričani, de nas Jezus priserčno ljubi; toliko bolj bomo tudi mi priseljeni njega ljubiti, in njegove zapovedi spolnovati. Tako spoznanje in taka ljubezen do Jezusa našiga dobriga pastirja nas bo čedalje bolj srečne sturila, nas bo zveličala. Zato pravi Jezus sam: „To pa je večno življenje, de spoznajo tebe samiga praviga Boga, in Jezusa Kristusa, kteriga si poslal. Potočnik.

Nekaj od sv. očeta vsiga kersanstva Pija IX.

Med tremi sila hudimi pregrehami, ki jih Bog skorej večidel že na tem svetu z ognjenimi šibami obiskuje, je zraven nesramnosti, zavoljo ktere je nar več kristjanov pogubljenih, bogokletstvo, kader namreč kdo Boga, ali pa Bogú posvečeno osebo (persono), ali pa Bogu posvečeno reč kolne, ali pa od letih nespodobno, zaničljivo govori. De je tisti, kateri od sv. očeta vsiga kersanstva zaničljivo govori, laže, ali laži hudovoljno raznaša itd. v prvi versti božjih preklinjevavecov, vsak lahko spozna. To bodi tistim rečeno, ki so se v pretečnim letu s svojimi jeziki nad dobrim očetam Pijem IX. gerdo pregrešili, de bi zdaj v sé šli, in se skesali, ko so z novejšimi dogodbami sv. Očeta, kakor tudi s poprejšnimi, takim hudobnim in prederznim ljudém jeziki zavezani. — Zdaj nekoliko iz zgodovine sv. Očeta Pija IX.

Od dveh let sem so se po svetu veseli glasovi razlegali, s kterimi je Rim svojiga ljubljenca Pija IX. poveličeval. Kjerkoli se je pokazal ta veliki papež, se je gromovito razlegalo: „Evviva Pio nono!“ — Slava Piju IX.! Vsa laška dežela se je v veselji topila, povsod so se vile stavnice ali bandera, olepšane z dragim imenam veliciga papeža; pri vsih praznovanjih, po vsih koncih in krajih Laškiga so donele pesmi v čast in slavo sv.

Očeta. Vsi narodi, ne le katoliki, so se hrepenljivo na Rim ogledovali; nemški protestantje (Luteranci) so začeli spoštljivo govoriti od papeža; angleška vlada je po sto letih odločila poslanca v Rim poslati; svobodne države severne Amerike so v prvi stopili v uradno zvezo z rimskim stolom, clo turški sultan je svoje spoštovanje skazal namestniku sv. Petra.

Božja previdnost je Pija IX. na stol sv. Petra posadila, in v božjih sodbah je bilo veselje, ki je zavoljo tega serce cele Evrope prijetno zadevalo. Z britkostnim predčutam je sprejel Pij vladu sv. cerkve, in je precej v začetku pokazal, de hoče biti v resnici oče svojiga ljudstva. Novi papež se je jel prizadevati, obnoviti revno lice rimske zemlje. Deržavski dohodki so bili v slabim stanu; papež se odreče vsih obilnih iztrat in troškov, in začne kviško pomagati kupčii in kmetii. Beraštvo se je bilo v Rimu na kupe nagernilo; papež je za uboge napravljaj milostivne naredbe, je obilne milovšine skazoval, in si prizadeval nemarne lenuhe odstraniti. Ječe so bile prenapolnjene z deržavskimi jetniki poprejšnih časov; papež je spregledoval zadolžencam, ječe odpiral, in jetnikam dajal svobodo. V Evropi ni bilo vlade, ktera bi bila svobodo ljudstvam odkritoserčno pervošila; Pij je bil edini med njimi, kteri je z očetovskim glasam pravo svobodo oznanil z Vatikanom (papeževiga dvora). Naj višji duhoven katolške cerkve je svetu vnovič dokazal, de je duh Kristusove vere, duh prave svobode in ljubezni. Gorečnost, pobožnost, resnična ljubezen, v kteri je nasledoval nebeškiga učenika, so uterjevale zaupljivost, vdanost in ljubezen med papežem in njegovim ljudstvom, med cerkvijo in narodi.

V sredi časti in povelicevanja, ktero je Piju IX. zoper njegovo voljo, in zoper njegove nasprotne prošnje gromelo od vsih narodov, je sv. Oče na znanje dajal, de ne meni, de bo ta slava stanovitna. Ko je slišal veselo: „hosanna!“ je mislil sv. Oče na grozno: „Križaj ga, križaj!“ Razsvetljen s sv. Duham, je v bližnjo prihodnost gledal — in tam je vidil — križe, vidil terpljenje! *) Dobri papež ni dolgo čakal na mučeniški (marterniški) venee.

*) To nas opomni prerokovanja Malahija, v kterim je od leta 1143, to je, od papeža Celestina II. naprej do konca, od vsaciga papeža nekaj prerokovanja s skrivnostnim imenom, ki je vsacinu papežu po versti priloženo. Per vsacim papeži se je spolnilo prerokovanje. Sedajnega papeža Malahija imenuje „Crux de cruce“, to je: križ od križa, ali križ s križa, križ čez križ. Kako ravno se to prerokovanje umeti mora, bo vse življenje sv. Očeta pokazalo; vender se že iz dosejdajnega življenja vidi, de se spolnuje. Pis.

Komej dve leti ste minule, že mu mnogi s ternjem glavo kronajo. Pij je mogel pred svojimi lastnimi sinovi iz Rima pobegniti, in v Rimu se narodovlada razklicuje, po imenu, de bi ljudstvo vladalo samo, in de bi papež ne imel nič več pri deželski oblasti zapovedovati, v resnici pa hočejo le razujzdani puntarji sami vladati. Ta reč ima veliko v sebi, torej se mora nekoliko globokejši zajeti.

Kdor ve zgodovino laškiga naroda, mu je dobro znano, kako — de molčimo od minulih časov — se zlasti v tem stoletji v celi Italii pehajo po zedinjenji razterganiga naroda. Francozje, ki so bili o prvim prekucu vse narode k boju proti njih oblastnikom poklicali, prevladavši laške zemlje, so sicer iz njih napravili ljudovlade, tode na Pariz natvezene (abhängig). Napoleon, rojen Lah, je sicer obetal, pa vender ni spolnil želja svojih lastnih rojakov; tako, de so se med Lahii zbirale skrivne družbe zoper nazavidene Francoze. Svetovladni Napoleon se je zvernil, in laške zemlje so bile med bivši poglavarje razdeljene. — Od te dobe se je zmoglo po vsih stranéh te zemlje novo jutro; laški domačini so napravljajli skrivne družtva, in kakor so se spervič zgrinjajli zoper Francoze, tako so se zdaj zavezovajli z zarotnjem, de hočejo z vesoljnim vrišem, in z vsakoršnimi pripomočki segnati iz Laškiga vse ptuje, prekucniti vse dosadanje trone, ter zediniti vso Italijo v eno edino družino. Tih ljudi družtva so sploh znane in zaznamnjane z imenom Karbonari — oglarji. Poskusili so že nekolikrat svoje namene doseči, pa vselej se jim je skazilo. Glavači in deležniki teh skrivnih družtev so bili razodeti, polovljeni in po ječah potaknjeni. S temi silnimi pomočki se pa prizadevanje laških gorljivcov ni udušilo. Nove družbe so kakor mreže prepregle vso laško deželo. Na čelu pregrešnih početij je bil Mazzini, spretin spisovavec, kteri je bil že enkrat mogel iz Laškiga zavoljo svojiga šuntarstva bežati, in je med pervaki družtva mlade Italije.

Iz tega je že po nekoliko viditi, kako je bilo na Laškim sploh, ko je Pij IX. zasedel apostolski stol. Bile so tudi na Laškim, kakor povsod, različne tovarštva; pa med vsimi je bilo naj bolj delavno tovarštvo poljudnjakov (demokratov). Marsikteri zmed prekucnih veljakov so sicer zopet našli zgubljenno vero, našli Boga, se spoznali h Kristusu, od kteriga so jih bile Voltérove zblode odvernile, nekteri so se streznili v ječi, kakor Silvio Pellico, drugi v svobodi, kakor Manzoni. Vender so si mnogi, z duham in voham časa zasjepljeni, domišljevali, de bodo še le na groblji kersanske vere in katolške cerkve nenatvezno kraljestvo in laško svobodo zastavljajli. — Memo tega je pomniti, de sta nekako tri leta, prejden je bil Pij IX. izvoljen

papež, vstala glasuhna pisavca Gioberti in Balbo, ter sta vzdignila bandero, h katerimu se jih je na tavzente glasilo. Oba sta se goreče besede poslužila, laški narod k zedinjenju in nenatveznosti (neodvislosti) vsih laških dežel vžgati.

V sredi tolicih pretež in toliciga napenjanja se je zavozlal Pij IX. v vladanje katolske cerkve, sv. Oče je sprejel butaro v Kristusovim duhu, in si je prizadeval naj pred Rim nadlog rešiti, ktere so se bile nasule v stolnim mestu katolskiga sveta. Ker je papež sam v svojo škodo svojimu narodu dajal svobodo, so vsi pehovci po samosvojnosti laškiga začeli ljubeznjivo na njega gledati. Le Pij IX. je bil na jeziku vsimu narodu od naj nižjih krajin Sicilije, do severnih bregov. Sv. Oče pa je hotel svoje ljudstvo k pravimu resničnemu blaženstvu povzdigniti, in je terdno in varno naprej stopal. Taka zmernost pa nespametnim prekučovavcam ni bila všeč. Hotli so sv. Očeta v pregrešne vihare seboj zajeti, in so ga od začetka na vso moč hvalili in povisevali, de bi se na njih stran naklonil. Pij IX. pa, kakor ni porajtal na skrivne in očitne sovražnike svobode in napredstva, ravno tako se s kričem svojih čisljarjev ni dal bégati v svojim zmernim in dobrotljivim prizadevanji za pravo srečo ljudstva. Vekači so bili čedalje bolj in bolj nadležni; Rimljanam pa se je perljubila slovesnost, biti krepki gorljivci za slavo laškiga imena. Pij se je mogel ljudu in njegovim vodnikom stanovitno nasproti postaviti; in nastala je doba njegoviga terpljenja še prejden je vihar izrojil skorej po vsih koncih Evrope.

Francozki punt lanskiga leta je celo Evropo omajal. Kakor sploh, so se tudi Lahi vzdignili. Sicilija in Neapel, Lombardija in Beneško se je jelo mešati. Sicilija se je odtergala od Neapole, v Neapoli je mogel kralj ustavo dati; Lombardija in Benetke, — imajoče pomoč od Sardinije — so odpovedale pokoršino. Papeževe zemlje leže v sredi Italije v naj bližnim sosedstvu z avstrijanskim cesarstvom. Boj, kteriga so Lombardi perčeli, je podpihal davno jezo Rimljanov proti Nemcam sploh, in zlasti proti Avstrijanam v grozin plemen. Skorej ves Rim je na to gnal, de naj bi se papež z Lombardi in s sardinskim kraljem sklenil, in vojsko zoper cesarja vzdignil. Pij IX. je vedil svoj visoki poklic in ga imel pred očmi, ter se je z vso prizadevnostjo poželenju in nagovarjanju zaslepljenih nepokojnežev zoperstavil; nikakor se ni dal k vojski nakloniti. Zoper voljo in zoper zapoved sv. Očeta so rimski dobrovoljci v Lombardijo udarili, in se pripravili v Benetke: papež pa je vedno terdil, de on, ker je oče vsih vernih, se noče nikakor nikoli spustiti v vojsko. In ravno ta terdni in stanovitni odpor papežev rimskim puntarjem nasprot, de se

ni hotel s cesarjem v vojsko spustiti, je bil vzrok, de so nemirni Rimljanje začeli zgubljevati zaupnost do svojiga ljubljenca Pija IX. Začetniki vlastinskih skrivnih družb in vsi hudobneži so jeli hitro to nezaupnost podpihovati, in ljudstvo zoper sv. Očeta z vsakoršnimi lažmi dražiti in šuntati, in so zbudili v Rimu punt, pred kterim je mogel papež bežati v Gaeto.

Že sem od spomladi se je oznanovalo po dnevnih, in sv. Oče sam je večkrat razodeval, de ni svoboden, ampak, de je vjet v sredi svojiga lastniga ljudstva. In tako je bilo. Pij IX. je veliko terpel, od začetka je prosil, opominjal, poslednjič je mogel žugati, in za plačilo svoje dobrote je doživel, de je bil umorjen njegov verni svetovavec Rossi, vstreljen tajnik glasovitni duhoven Palma, on sam pa je bil obležen od ljudstva v svojim lastnim dvoru. — Iz tega vidimo, kako nedolžin de je papež per laškim silnim puntu, in tistih ne moremo drugač kakor Antikristove aposteljne imenovati, kteri se ne vstrašijo in ne sramujejo ljudem lagati, de se papež zoper našiga cesarja vojskuje, ali pa, de bi on v to pervolil bil. In žalostno je, de so take laži zlo razširjene; celo vojšaki pri armadi so od šuntarjev podpihani, in mislijo, de se zoper papeža vojskujejo; de pojdejo na Rimsko in bodo papeža vjeli; in več tacih nespametnih reči, ki jih svojim staršem iz Laškiga pišejo, de se ljudje še bolj motijo.

(Konec sledi.)

Sedajnji obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

9. Galicia (kraljestvo.)

Ta velika dežela seže v podobi serpa od Šlezije do turške Moldave in Sedmograškiga in ima prot Ogerskimu skozi in skozi visoke Tatranske gore (Karpathen) za mejo. Galicia ima zdaj 20 kresij, in je bila popred del Poljskiga kraljestva, torej so tudi njene pergodbe z zgodbo nekdanjiga Poljskiga kraljestva sklenjene. V l. 1772 namreč, ko sta bila Pruški kralj Friderik II. in Rusovska cesarica Katarina II. velike kosove Poljskiga sebi perlastila, je tudi Maria Terezia, akoravno ne rada, sedanjo Galicio, do ktere je že tako kakor ogerska kraljica stare pravice od l. 1340 imela, vzela, v l. 1777 je turški sultan Abdul-Hamid en del Moldave po imenu Bukovino M. Terezii prepustil, in v l. 1846 je bila tudi majhna Krakovska republika Galicii podveržena.

Število Galiških prebivavcov je do 4 milijone in 730.000. — V sprednjih 7 kresijah, to je

v Krakovski, Vadoviški, Bohenski, Sandeški, Tarnovski, Jaselski in Rjašovski prebivajo skorej sami Poljaki, Judov tu še ni toliko, kakor drugod, na 100 ljudi pridejo po 3, zategavoljo se najde tukaj zlasti po mestih Vadoviške kresije še prav domač mestnjanski (purgarski) stan. V srednjih 12 kresijah, to je v Levovski, Przemisliški, Sanoški, Samborski, Striški, Stanislavovski, Kolomejski, Čortkovski, Tarnopolski, Brzezanski, Cločovski in Zolkievski prebivajo večdel Ruteni ali Rusini, tudi Rusniaki imenovani; v Bukovini so Moldavci (Rumuni), Ruteni, Sekulci in Cigani. —

Od vsih tih ljudi je katolčanov latinskiga reda 2 milijona in 200.000; katolčanov gerskiga reda v 16 kresijah (unirte Griehen) je 2 milijona in 89.000. Armencov katolskih je 4500; Starovercov samo v Bukovini 300.000; Lipovanov, to je staroverskih Razkolnikov, ki svoje merliče sožgó, samo v Bukovini, je do 400; Luteranov v 15 kresijah (le vseljeni Nemci), je 28.000; Kalvincov je do 1000 v dveh kresijah; Armencov (odcepljenih) do 850; Menonitov ali Prekerševavcov v Levovski kresii 150; in v vsih 20 kresijah je tudi do 265.000 Judov.

Katolčani latinskiga reda, ki nar bolj v zahodnih kresijah prebivajo, imajo 1 veliko škofijo v Levovu, ktera 10 izhodnih kresij obseže, in 15 tehantij, 191 fará, 27 podfar, 23 možkih in 8 ženskih kloštrov šteje. Od Njih c. k. veličanstva je 30. Sušca t. l. Levovski korar Lukež vitez Baraniecki za Levovskega nadškofa latinskiga reda izvoljen. V velikim stolnim kapitelnu so 1 prošt, 1 tehant, kustos, školastik in 6 korarjev. Dalje so za latinske katolčane v Galiciji: 1) Škofija v Przemislu, ktera Przemisliško, Samborsko, Sanoško, Rjašovsko in Jaselsko kresijo obseže, in 23 tehantij, 265 fará, 23 možkih in 3 ženske klostre šteje. Škof tu je zdaj gosp. Franc Vierzhliejski, v stolnim kapitelnu je 1 prošt, 1 tehant in 2 korarja. 2) Škofija v Tarnovu obseže 4 nar bolj zahodne kresije, in ima 18 tehantij, 278 fará in podfar, 9 možkih in 2 ženska klostra. Škof tu je zdaj gosp. Jožef Voitarović, rojen 10. Sušca 1791. Kapitel ima proštijo, tehantijo, skolasterijo in 4 korarstva. 3) Krakovska škofija obseže mesto in kresijo tiga imena; škof tu je gosp. Karl Skorkovski, rojen v l. 1768 in od l. 1829 škof. Na povelje Rusovskega vladarstva je on mogel iz svoje škofije se podati, in živi dozdej v Franciskanarskim klostru v Opavi (Troppau) prostovoljno.

Gališki katolčani gerskiga reda skorej samo Ruteni imajo 1 veliko škofijo v Levovu in 1 škofijo v Przemislu. Perva ima v 9 kresijah 73 tehantij, 897 fará, 308 podfar, 8 možkih in 2 ženska klostra. Veliki škof gerskiga reda v Levovu je zdaj

časť. gosp. Mihael Levicki, rojen l. 1774. Ob času ko so bili rusovski Ruteni z silo k Starovercam perpisani, je ta mož z pravim pastirskim listam polnim učenosti in keršanskiga duha pred takim odpadam varoval. V stolnim kapitelnu so nadmašnik, naddiakon, skevofilaks, skoliarha, kartofilaks in 3 korarji. — Przemisliška škofija gerskih katolčanov šteje v 7 kresijah 39 tehantij, 591 fará, 161 podfar, 6 možkih in 1 ženski kloster. Škof je zdaj Janez Snigurski. V kapitelnu so 1 prošt, 1 tehant, 1 kustos in 3 korarji.

Katolski Armenci imajo 1 veliko škofijo v Levovu, ktera v Galiciji le 2 tehantii in 8 far šteje. Veliki škof je zdaj Samuel Stefanovič. V kapitelnu so prošt, tehant, naddiakon, kustos in penitentiar.

Staroverci v Bukovini imajo svojo škofijo v Černoveah, ktera 8 tehantij, 274 far, 47 podfar in 3 možke (kalužerske) klostre šteje.

(Dalje sledi.)

Zgodbe katolske cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

Perva doba.

Začetik cerkve po Kristusu in aposteljnih.

20. Drugo leto Jezusoviga uka, izvoliter aposteljnov.

Kadar se je zopet Velikanoč približala, je šel Jezus v Jeruzalem praznik obhajati, in tam je o saboti ozdravil človeka, ki je že osemtrideset let bolan ležal. Od tod so njegovi sovražniki priložnost vzeli, ga bolj preganjati; ali on se jim zdaj ne spričuje samo kakor Mesija, ampak začne se dalje razodeti kakor Sinu Očeta nebeškiga, in te resnice ne terdi le s pričevanjem Janeza Kerstnika, temuč tudi s pričevanjem, ki mu ga Oče daje zlasti v čudežih, ktere mu je dal delati. Kmalo potem je ozdravil človeka z usušeno roko, in sicer tudi o saboti; in tukej se je zopet farizejem nasprot, kakor gospoda čez saboto, kakor tistiga, kteri ima oblast od Očeta.

Ni pa samo za pričjočo potrebo Jezus učil in delal, ampak skerbel je več, de bi tudi v prihodnje božje kraljestvo na zemlji obstalo, de bi tako vsi ljudje po resnici in milosti nebeški svoje zveličanje najti mogli. Zatorej je postavil namestnike svoje na zemlji v aposteljnih, ktere si je izmed učencov izvolil. Bilo je, pred ko ne, v oziru na dvanajst rodov Izraelovih, dvanajst aposteljnov ali poslancov (tako se jim pravi, ker jih je Jezus namesti sebe poslal), namreč: Simon, potem Peter imenovan, Jonov sin, iz Betsajde na Galilejskim morji; Andrej, Simonov brat, ravno tako iz Betsajde; Jakob, starji imenovan, in Ja-

nez, sinova Cebedejeva in Salómina iz Betsajde, in po svoji materi, sestri Marije Device, Jezusova sorodovince, večasih njegova brata (bratranca) klicana; Tomaž, tudi dvojčič imenovan, iz Galileje; Filip, tudi iz Betsajde; Jernej, prav za prav Bartolomej, to je sin Tolomejev, tudi Natanael, ravno tako iz Galileje; Matevž, tudi Levi, iz Kafarnavna; Jakob, mlaji imenovan, in Judež Tadej, sinova Alfejeva in druge Marije, sestre Matere Jezusove, torej tudi Jezusova brata klicana, ravno tako Galilejca; Simon iz Kane, tudi nekako sorodovinec Jezusov; in poslednji Judež Iskarjot, potem izdajavec Jezusov. Ti možje so bili od Jezusa poklicani v pastirje njegove čede, in odmenjeni v stebre njegove cerkve; in ravno potem najdemo za to sveto cerkev že bolj obilno pripravo, desiravno število pravih učencov Jezusovih ni bilo preveliko.

Zdaj je začel Jezus svoj nauk obilniši razlagati in skazovati, kolikor je popolniši od Mojzesove postave, koliko boljši od misel farizejev, koliko drugače od duha tega sveta: zakaj gleda on na serce, ne samo na vnanje, iše večniga ne le časniga, hoče ljubezin, ne le pravice. Njegova pridiga na gori je kratik zapopadik njegove postave. Beseda njegova ni bila obširna, v kratkih izrekih so zapopadene visoke resnice, in govor je bil lahko razumeti neučenimu kakor učenimu. Zraven je s svojimi deli skazoval, kako je prišel človeški rod rešit od vsaktere reve, kako je prišel iskat in zveličat, kar je bilo zgubljeniga, kakor je v njem milost Očetova na zemljo prišla. V Kafarnavnu je ozdravil hlapca stotnikoviga; v Naimu je obudil mertviga mladenca, in ga žalostni materi nazaj dal; zopet je ozdravil mutastiga slepca, in hudica iz njega izgnal; in tam je sprejel grešnico, Marijo Magdaleno, in ji grehe odpustil. Vonder nauk njegov ni povsod dobriga sadu pokazal; to je on sam razjasnil v priliki od sejaveca, kjer je seme na razno zemljo padlo; in pa v priliki od ljulike, ki jo je sovražnik med pšenico zasejal. Opominjal je Jezus po mnogih stranah, delati po njegovim nauku: tistim je blagre dajal, kateri besedo slišijo in ohranijo; boječim je serčnost delal s priliko od ženofoviga zerna in kvasu, ker je pokazal, de božje kraljestvu v celim človeštvu kakor v posamskim človeku iz maliga začetka zraste; nemarne je nagibal s priliko od zaklada in draziga bisera, za kteriga človek vse svoje da; hudobne je svaril s tem, de ljulika bo v ogenj veržena, in slabe ribe preč odmetane. V prilikah je Jezus sploh veliko učil; beseda njegova je bila s tem bolj prijetna in živa, in skrivnostne resnice so se tako zlasti prostimu ljudstvu lozji razjasnile.

Za takimi nauki so prišli zopet novi čudeži; na morji vihar potihnjen in valovi pomirjeni, tukej obsedeni od hudih duhov oteti, tam kervotočna žena ozdravljena, in Jairova hči od smerti obujena, zopet slepim pogled dan, in mutastim govorjenje; tako de je Jezus Janezovim učencam odgovor zamogel dati: Pojdite in povejte Janezu, kar ste vidili in slišali: slepi vidijo, gluhi slišijo, gobovi so očišeni, hromi hodijo, in ubogim se evangeli oznanuje. Te dela bi bile mogle sleherniga prepričati, de je Jezus res od Boga poslani Mesija ali Kristus; vonder dosti jih je bilo, kateri so se nad njim pohujševali. Toliko bolj pa je Jezus iskal vse pridobiti, in v božje kraljestvo pripeljati; ne dosti, de je sam obhodil vso deželo, in povsod svoje zveličanske nauke oznanoval, je zdaj tudi aposteljne poslal evangeli oznanovat. De bi bili od začetka bolj poterjeni, jim je naprej povedal, kaj jih preganjanja čaka; zraven jim je pa tudi moč dal, čudeže delati, in tako svojo besedo poterlovati. Dober iztek je imel ta prvi začetik apostolskiga dela, in z veseljem so učenci nazaj pridejoč Jezusu pripovedovali, kaj so govorili in storili. Med tem pa je bil Janez Kerstnik od Herodeža ob glavo djan, in Jezus je vedil, de tudi za njega ni varnosti; tedej se je on umaknil čez Genezareško jezero v pušavo. Ko ga je tamkej velika množica krog 5000 mož iskala, jih je s petimi kruhi čudno nasitil: v pozemeljski misli zastran Mesija so ga hotli zdaj v kralja izvoliti. Umaknil se jim je Jezus, in potem ko je aposteljniam na nepokojnim morji čudno po vodi gredoč pomagal, je drugi dan za njim hrepeneči množici nov nauk od nebeškiga kruha jel razkladati, in svoje telo in svojo kri kakor jed in pijačo v večno življenje oznanovati. Dosti se jih je nad to besedo pohujšalo, in ga zapustilo; aposteljni so ostali per njem, ker on je imel besede življenja. Po takim vidimo aposteljne v veri v Jezusa že močno poterjene.

(Dalje sledi.)

Janez N., vojak v Francozovski vojski.

Lepo spomladansko jutro kmalo ob zori sim vstal, sim se proti Celovskimu mestu na pot podal. Zamišljen v svoje opravila, tako piše ta popotnik, sim po cesti hitel, vse je bilo še mirno, samo slavie je mene z svojim neutrudljivim petjem na poti spremljal, in žvergoljaje se je škerjancik v zraku vertil, in kmalo potlej so zdej v ti, zdej v uni cerkvi začeli zvonovi doneti, in so ljudi s svojim sladkim glasam iz spanja budili, de bi z angeljovim česenjem Marijo počastili; in s pobožnim veseljem je bilo moje serce napolnjeno. In glej, zdej srečam nekiga starčika na cesti, kteriga fantič za roko derži in ga pohlevno za seboj pelja. Jez ga prijazno pozdravim in vprašam: kam greste oče? Sveta nedelja je danas, odgovori, in dve uri hoda

je od mojiga stanovanja do farne cerkve, zato vsak praznik pred soncem vstanem, ker le počasi hodim, de do prve maše doidem, in med potjo tudi svojiga Anžeta obiskati želim. Jez pomolčim in mislim, kdo bi vendar ta prijatelj bil, kteriga on tako pridno obiskova; ali starček govori dalje, trideset let že obiskovam tega svojiga prijatla, in ne bom ga zapustil, dokler z nogami gibati zamorem. Prosim ga, naj mi razloži, od kod de le pride ta njegova prijaznost, ali kakošno tolažbo, kakošno pomoč, per tem obiskovanji najde? Počimo malo, in jez vam bom vse na tanko razložil, odgovori stari mož in z hripovim glasom začne tako pripovedovati. Imel je moj ranjki brat Jožef pet sinov, vsi so bili lepi junaki, čeversti delavci, in nar veči veselje svojih staršev. Ali glejte, huda vojska se je z Francozom vnela, celo naše cesarstvo stopi na noge, vse dežele se stavijo v bran, po vsih krajih poberajo mladenčce za vojašno, in eniga za družim vzamejo tudi mojimu rajncimu bratu tri starši sinove za vojašno. Voljni za cesarsko postavo vzamejo od doma slovo, in ni bilo več čutiti od njih ne gluha ne sluha. Kmalo potem umerje njih oče, in starji brat Martin prevzame kmetijo. Ali tode vojska še ni potihnila, nemirnemu Napoleonu ni bilo zadosti, še Rusovsko deželo je otel imeti pod svojo oblast, in na novo začno soldate naberati. Imela je uboga vdova še dva sina in obedva sta morala iti vadljat (lozat) v soldate, in glejte, zadelo je staršiga oženjeniga brata. Anže vidi, kako težko de se stareji brat od hiše odloči, vzame Martinovo namero in se prostovoljno namesti njega v vojašno poda. Z neštevilno armado napuhnjeni Napoleon meje Rusovskiga cesarstva predero, in se z hudo vojsko proti poglavitnemu mestu pomikje; ali Bogu je bilo zadosti, on ga ustavi, strašna zima ga prehititi in veliko tavžent vojakov na Rusovski zemlji od mraza pogine. Ali tode naš Janez je une strašne mraze, bojevanje in nevarnosti srečno prestal, in podal se je v letu 1812 spet na svoj dom, objeti in razveseliti svojo mater, ktera je per njegovim odhodu mile solze točila. Neko zimsko jutro je bilo, kader pride do naše farne cerkve, stopi v božji tempelj, zahvali Boga za vse srečno prestane nevarnosti, z pravo pobožnostjo se tamkej spove in prejme sv. obhajilo, ter si misli: nedolžen sim šel od doma in s čisto in z lahko vestjo hočem svojo mater pozdraviti. Po svojim duhovnim opravilu gre k gospod fajmoštru, jih pozdravi in vpraša, kako de je z njegovo materjo in kako je z njegovo domačijo? Gospod mu povejo, de je mati zdrava, in de ga vedno Bogu priporoča, in de ga težko težko pričakuje; in ker so gospod spoznali, de je tudi v vojaškem stanu, in v terdi vojski spomin v Boga in svoje starše tako lepo ohranil, so ga z enim zlatam obdarovali. Hitro gospodu roko kušne in jih lepo zahvali rekoč: Dosti sim se trudil in veliko sim terpel, in nimam je stvari, z ktero bi mogel svojo mater razveseliti, pernesti ji hočem ta cekin, de bo poznala, kako ji želim pomagati. — Močno je šel tisti dan sneg, ko se je od gospod fajmoštra spravljal, in branili so mu gospod, de se v takim vremenu nikar na pot ne podaja. Nasmeha se gospodu rekoč: zahvalim jih za njih skerb, ali tode premagal sim na Rusovskim hude mraze, marsiral sim po visokim snegu, in kako bi moglo mene dans tako vreme tukej zadržati, de bi jez še necej svoje matere viditi ne mogel? Zavije se dobro v

soldaški plajš, veselo zauka, in serčno se poda proti bližnjimu domu svoje matere. Ali glejte, sneg zmirej hujši naletje, močna in merzla burja vse steze visoko zameta, in on brez straha gazi po snegu naprej, noč ga pa prehititi, zgreši pravo pot, moč ga zapusti in opesa, in ni mogel več naprej — in našli so ga drugo jutro že blizo njegove domovine zmerznjeniga na obrazu ležati, roke je imel skupej sklenjene, videjoče znamnje kako je na pomoč klical, našli so per njem v rutici skerbno zaviti cekin, in v njegovim žepu tisti molik (pata-nošter), kteriga je per svojim odhodu od doma nesel. — Mile solze je njegova mati točila, ker ji ni bilo dano, viditi svojiga ljubiga sina, in toliko bolj ko je zvedila, de je on toliko za njo skerbel. Npravili so mu tedej naši sosedje na mesto storjene smerti znamnje v živ spominj tega pobožniga in za svoje domačine tako skerbniga sina. Vidite tedaj tega Anžeta bom jez dans obiskal: pred tim znamenjem jez vselej poklekнем, tukej spremišljavam njegovo življenje, in prosim nebeskiga Očeta, ga kdej v nebesih viditi, in z njim se vekomej veseliti.

Jož. Ceme.

Posvečuj Gospodove dni!

Lansko leto 1848 je šel glažutar na Česki meji eno nedeljo po strelji (na jago), kakor je bila njega navada skrivaj po divjim lovi za zverino lažiti. Pleže po pečovji na neko skalo: puška se mu izproži ino desno koleno razstrelji. Od grozne bolečine po pečovji zderkne ino na tleh obleži. Eno uro potem čuje čede zvoniti, ki so se blizo pripasle. Nesrečen človek vpije na ves glas v pomoč, ali pravili so, de v tistim kraji plaši, in pasterice so hitro svojo živino odgnale. Ene korake pod njim je vrele izviral; do njega ostreljen sromak v neizrečenih bolečinah pleže, si svojo pekočo žejo ohladi, rano izmije in z svojim robcam za silo obveže.

Pa kamo se hoče zdaj sromak obrniti? Ostreljeno nogo na zdravo položi, po polževo za vrelcam na herbtu pleže, ter si z rokami in pa z zdravo nogo dalej pomaga, kar more, naj bi saj gladu v planini ne umerl. Tri dni in tri noči se je sromak po kamnitim bregu trudil, ter ni živiga človeka vidil, ne grizleja vžil. Zadnjič na majhno ledino priplazi, na kateri je nekoliko samotnih bajtic stalo. Clo onemaga, ino še enkrat kar premore v pomoč zavpije in omedli. Sreča, de je bajtar ravno pred pragam stal in ga zaslišal. V bajto ga zaneso in mu postrežejo kar premorejo. Sromak je sicer ozdravil, pa desno nogo je zgubil, ktero so mu odzagati mogli.

Naj bi si to žalostno prigodbo dobro zapomnili tisti svojoglavni mladenči in možje, ki toliko radi ob nedeljah ino zapovedanih praznikih po streliletajo. Tudi zverina naj ob nedeljah počiva! Le v hišo božjo in pa k domu naj te o svetih dneh noge nesó. Tudi Bog se poskuša za svojo čast.

Branje sv. pisma.

Kako sv. pismo brati? Ko se je bil Mojzes gorečimu germu približal, ga neki glas opomni: „Sezuj svoje čevlje, ker svet je kraj, ki stojiš na njem“. In ko je bil Izraelovim sinovam na podnožji Sinaja božji glas slišati: so se mogli tri dni pripravljati, čistiti in posvečevati. Tako nekak

bi mogel tudi človek, ki se je namenil na sv. pismo, čevlje pozemeljskiga življenja sezuti, in otresti prah zemeljskih skerbi, de bi toliko spoštljivši pristopil k leci (prižnici) večniga Boga. Neki v učenosti in bogoljubstvu imenitni, naj poslednjo dobo umerl mož, v tem tako piše: „Dobro glej, de ti nobeden dan ne mine, de bi se saj kej iz tih božjih bukev ne naučil: ali to vselej opravi s svetim strahom, z odkrito glavo, in, ako je moč, s perpognjenimi koleni. Pomisli, de ne beres besed kaciga mogočniga kralja, temuč izreke samiga Boga, po katerih se bodo enkrat večne plačila in kazni večne odločile. Ko vse sv. pismo s prevdarkam prebereš, začni ga vnovic brati: pa boš skusil resnico psalmovih besed 118, 103. „Kako so sladki ustam mojim tvoji govori, nad med so mojim ustam!“ Sam sebi se boš začudil, in žal bi ti bo za čas, ki si ga zgubil z branjem mnogih plev, kakorsnih naši časi obrodujejo, ter boš s psalmam rekel 118, 85: „Narraverunt mihi iniqui fabulationes; sed non ut lex tua“. (Napaki so mi basne pravili; pa niso kakor zakon tvoj). Tudi sv. Hieronim nas vse duhovne opominja, de se na zemlji tistih reči učimo, katerih korist tudi v nebesih obvelja. „Pustimo nečimurno nečimurnim; uno, kar je nebeskiga, vediti, čislati, nasledovati, v vsim svojim djanji skazovati, to je naša modrost, to je naša umnost pred narodi“. V 118. Davidovi pesni najdeš najlepší izreke od želje, koristi in viže sveto pismo brati. To pesen beri in zopet beri, in doversivši jo boš sklical s sv. pesnikom: „Concupivi salutare tuum Domine; et lex tua meditatio mea est! — Vivet anima mea et laudabit te, et judicia tua adjuvabunt me! — Erravi sicut ovis, quae perii; quaere serum tuum, quia mandata tua non sum oblitus“. (Zaželel sim zveličanje tvoje, o Gospod; in tvoja postava je moje premišljevanje. Živela bo dusa moja in tebe bo hvalila; in tvoje soditve mi bodo v pomoč. Zablodil sim bil, kakor zgubljen ovca; isi svojiga služabnika, ker tvojih zapoved nisim pozabil.)

K. Z. I.

Imenitni misijonar.

Pretečene štiri leta je živel v Parizu neki mladi mož, čern kakor noč; čern po barvi svoje kože, čern po oblačilu, ki ga je nosil. Njegova koža je kakor černi žamet, zakaj on je doma iz Zamorskiga; njegovo oblačilo je pa tudi černo, zakaj on študira za duhovski stan. Po svojim rojstvu je kraljevi sin, in je po očetovi smerti že v devetim letu svoje starosti kraljevo krono in oblast prejel; je pa nar poprej svoji teti, potem pa svoji materi kraljevo čast izročil; zakaj on sam nobene druge časti na svetu ne požel, kakor de bi že skoraj vredin bil, postati katolški mašnik in namestnik Jezusov. Zavolj bolezn na persih so mu zdravniki svetovali, čez zimo v svojo domačijo iti, ker je tam milši nebo in vedna toplota; zdaj na spomlad pa pride spet v Pariz nazaj, de bo šole dokončal in mašnikovo posvečenje prejel. Potem pa pojde nazaj med svojo ljudstvo, ne kakor posveten kralj, ampak kakor zaničevani katolški mašnik, svojim nesrečnim, še v ajdovske zmote zakopanim bratom oznanovati Kristusa križaniga. — Ali se ne homo pri tej pripovedi spomnili besed s. pisma:

„On, namreč Kristus, bo kraljeval od eniga morja do drugiga; zamorci ga bojo molili, vse ljudstva ga bojo častile?“ Mi pa najmo Boga prositi, de bi nam zavolj naše mlačnosti ljuči s. vere ne vzel in je med druge narode ne nesel, kateri bojo vredni sad pokore prinesli. Kosar.

Razgled po keršanskim svetu.

Iz Rima. Puntarsko vladarstvo će dalje bolj po cerkvah ropa, zlasti hite zvonove pobirati; skoraj je viditi, kakor de bi hudobneži radi vse popred pokončali, de bi se Velikanoč ne mogla tako slovesno obhajati, kakor pa kdaj. In ni tem ljudem le za to, bron k vlivanju topov (štukov) dobiti; ampak prav po peklensko hočejo vse katolško vničiti. V eni klosterski cerkvi, kjer jim niso hotli radovoljno zvonov dati, je druhal roparjev po noči vrata s terpentinam polila in sožgala; potem so šli v zvonik, so star zvon, ki ga je se s. Filip Neri dal narediti, razbili in dol zmetali. Verh tega so še dva klosterska prednika zaperli. Za duhovščino v klostrih v dušnim pastirstvu je zdaj silna nadloga; na eni strani jih ubogi in iz služeb odpravljani za pomoč naganjajo, na drugi vladarstvo vse njih stopinje prečuje. Pa sploh se duhovščina stanovitno derži svojiga poklica, in ne odstopi od svoje dolžnosti razun nekterih malih izjemkov. Preganja nje in stiskanje cerkve in duhovščine pa će dalje bolj raste. Škof iz Gubija, ki je pastirsk list na svojo duhovščino dal, je zdaj zato v ječi. Orvieški nadškof, in Fernski kardinalškof sta na Angelskim gradu v Rim zaperta.

V pomoč pregnaniga Papeža so jeli povsod dari naberati in sklade napravljati, Dunajske novice od tam že lepo število prineskov povedo. Na španskim so škofje deseti del svojih prihodkov Papežu prepustiti sklenili.

Na Českim je začela s Husiti vred še druga zgol brezbožna druhal svojo glavo vzdigovati; A damiti se imenujejo, ker pravijo sami od sebe, de živé kakor Adam v paradizi; v resnici so pa bolj peklenski kači v paradizi podobni. Njih življenje je bilo že kdaj tako hudobno in gerdobno, de so jih Husiti z ognjem sožigali. Brez obleke so se nesramni po hostah vlačili, ropali, morili in vse ostudnosti počenjali. Niso verovali ne Boga v nebesih, ne Satana v peklju; Očenaš so čisto spačen molili, apostolsko vero pa kar zaverгли. Per vsim tem jih do zdaj ni bilo moč zatreti, in zdaj so se spet oživili.

Izreki sv. Nila opata od molitve.

Začetek zmote je napuh duha, iz tega pride, de se napuhnjene prederzne, si Boga v kakih podobah pred oči staviti.

Rečem, kar sim že mladim rekel: Blagor mu, kdor si v molitvi nikakih podob pred oči ne postavlja.

Ko moliš, in iz molitve veselje dobiš, ki vse veselje preseže, takrat si v resnici molitev našel.

Regina Coeli.

Vesel' se, nebeška Kraljica! aleluja,
On, kteriga si Porodnica, aleluja
Je vstal, kot je učil zgol Resnica, aleluja!
Boga za nas prosí, Devica. Aleluja!